

Liberalizacji cen, publiczna kontrola rynku i ochrona konsumentów we Francji

Luty 1993

Władysław Bogdan Szyber

Raport

Nr 35

Opracowanie prezentuje procesy liberalizacji cen oraz modyfikacji innych, ważnych elementów mechanizmu rynkowego we Francji, dokonywanych w ramach procesów dostosowawczych występujących w krajach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.

Liberalizacja cen jest tylko jednym z kierunków normalizacji współczesnego mechanizmu rynkowego. Nie może ona być celem samym w sobie.

Absolutyzowanie jej prowadzi niejednokrotnie do odwrotnych, negatywnych skutków. Tego rodzaju tendencje występują w sytuacjach braku warunków dla konkurencji cenowej. Dlatego procesowi liberalizacji cen powinny towarzyszyć skuteczne przedsięwzięcia, zmierzające do przeciwdziałania praktykom niełojalnej konkurencji. W kształtowaniu tych procesów nie można zapominać o najslabszym uczestniku na rynku - konsumentcie. Jego ochrona, uświadomienie są niezbędnym warunkiem nowoczesnego rynku.

Przedstawione w opracowaniu francuskie doświadczenia, mogą być pomocne w budowie nowoczesnego rynku w Polsce.

1. Liberalizacja cen

Po upływie okresu ostatniego powszechnego zamrożenia cen w 1982 r. podobnie, jak poprzednio, nastąpił proces ich stopniowej, kontrolowanej liberalizacji. W odróżnieniu jednak od dotychczasowej praktyki ograniczonej liberalizacji cen, po której wcześniej czy później, następowało ponowne wzmocnienie kontroli cen, 1 grudnia 1986 r. dochodzi do zastąpienia przepisów, pochodzących z okresu powojennego, wielokrotnie nowelizowanych, nowymi zasadniczo różniącymi się od nich podstawami prawnymi.¹

W 1986 r. przed ogłoszeniem nowego *Ordonansu* (odpowiednika dekretu z mocą ustawy) kontynuowano liberalizację cen. W okresie od kwietnia do czerwca objęła oba m.in. pozostałe, sfery kontrolowanych jeszcze cen producentów artykułów przemysłowych oraz ceny obejmujących około dwóch trzecich wartości obrotów handlu detalicznego.

Następnie, w czasie od lipca do sierpnia zwolniono z kontroli cen resztę usług świadczonych między przedsiębiorstwami oraz pierwszą grupę usług świadczonych konsumentom, w tym np. usługi szewskie i parkingowe.

W okresie od września do listopada zliberalizowano większość usług świadczonych konsumentom, w tym np. usługi pralnicze, napraw elektrycznego sprzętu domowego, usługi kempingowe oraz usługi związane ze sportami zimowymi, a także pozostałą część obrotów handlu detalicznego, w tym np. handel mięsem i wyrobami mięsnymi, handel rybny oraz handel owocowo warzywny.

Po ogłoszeniu nowego dekretu, w połowie grudnia 1986 r., państwowej kontroli cen podlegały jeszcze następujące jednostki usługowo-handlowe: restauracje, kawiarnie, hotele, kina, zakłady fryzjerskie, piekarnie oraz przedsiębiorstwa garażowe.

Zakończony w grudniu 1986 r. proces liberalizacji cen nie uwolnił spod kontroli cen przede wszystkim takich wyrobów i usług, w zakresie których konkurencja nie spełnia swojej roli regulacyjnej, a mianowicie cen gazu i energii elektrycznej, tytoniu, książek, papieru gazetowego, lekarstw objętych świadczeniami ubezpieczeniowymi, usług służby zdrowia, taksówek, transportu miejskiego oraz usług zawodów reglamentowanych (np. lekarzy, adwokatów, itp.).

Trzeba wyraźnie podkreślić, że proces liberalizacji cen przebiegał w warunkach malejącej inflacji. Jego przyspieszeniu w 1986 r. towarzyszył nie tylko spadek inflacji lecz również bardzo niski jej poziom. W marcu 1986 r. inflacja za 12 miesięcy, tj. w stosunku do marca 1985 r. wynosiła 3%, a w październiku tegoż roku w stosunku do października 1985 r. 2,2%.

Uważa się, że na niski poziom inflacji oraz na jej tendencję spadkową duży wpływ wywierały: z jednej strony - liberalizacja cen, z drugiej zaś - porozumienia zawierane przez państwowe organa cenowe i organizacje reprezentujące interesy różnych grup przedsiębiorców, dotyczące rozwoju konkurencji oraz ograniczania wzrostu cen.

Potrzeba przeprowadzenia gruntownej reformy gospodarczej, której najważniejszą częścią jest radykalna zmiana ustawodawstwa dotyczącego kontroli cen oraz rynkowej konkurencji wiąże się z koniecznością dostosowania warunków działalności gospodarczej przedsiębiorstw we Francji do tendencji występujących w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej. W uzasadnieniach do niej zwracano uwagę na wolniejszą

¹ Ordonnance n° 86-1243 du 1er décembre 1986 relative à la libération des prix et de la concurrence publiée au Journal Officiel des 8 et 9 décembre 1986.

stopę wzrostu gospodarczego, większe bezrobocie oraz niższą rentowność przedsiębiorstw we Francji w porównaniu do krajów, które są jej głównymi partnerami. W liberalizacji cen oraz modyfikacji przepisów dotyczących konkurencji upatruje się sprzyjających warunków do pobudzenia ożywienia gospodarczego oraz do poprawy rentowności działalności gospodarczej.

Minister Gospodarki, Finansów i Prywatyzacji Edouard Balladur na konferencji prasowej 26 listopada 1986 r. podkreślił, iż *Ordonansowi* o Liberalizacji Cen i Konkurencji przyświeca pięć następujących ściśle ze sobą powiązanych, głównych idei:

- 1) swoboda cen staje się regułą;
- 2) administracja państwowa traci uprawnienia do sankcji w zakresie wykroczeń ekonomicznych;
- 3) problemy konkurencji przekazuje się organizacji rzeczywiście niezależnej w postaci Rady Konkurencji;
- 4) modernizuje się definicje oraz sankcje za uprawianie praktyk antykonkurencyjnych;
- 5) istotnie rozszerza się gwarancje dla przedsiębiorstw oraz ich kierownictwa przed arbitralnością władz.²

Artykuł pierwszy *Ordonansu* o Liberalizacji Cen i Konkurencji z 1986 r. uchylając wielokrotnie nowelizowany "*Ordonans o Cenach*" z 1945 r. jednocześnie postanawia, że ceny dóbr, produktów i usług podlegające poprzednio reglamentacji wg wspomnianego *ordonansu* obecnie ustalane są swobodnie na podstawie gry konkurencyjnej. Tę radykalną zmianę francuskiego ustawodawstwa cenowego uważa się za rewolucyjną. Uchylono bowiem akt prawny, który dawał rządowi możliwość interwencji w sferę cen w każdej sytuacji. Oczywiście nie oznaczało to, że rząd bez powodu korzystał z tych uprawnień. W tym samym artykule przewiduje się jednak dwie grupy wyjątków od ogólnej zasady liberalizacji cen.

Pierwsza wiąże się z występowaniem grupy przyczyn o charakterze strukturalnym, druga zaś z powstawaniem przyczyn koniunkturalnych. Ten sam artykuł, który wprowadza ogólną zasadę liberalizacji cen jednocześnie postanawia, że:

1. w dziedzinach lub strefach, gdzie konkurencja cenowa jest ograniczona ze względu na występowanie sytuacji monopolowej, lub długookresowych trudności aprowizacyjnych, ewentualnie w wyniku uregulowań prawnych lub reglamentacyjnych, Rada Państwa po konsultacji z Radą Konkurencji może za pomocą dekretu reglamentować ceny;

2. w warunkach nadmiernego wzrostu cen, spowodowanego sytuacją kryzysową, klęską publiczną lub wyjątkowymi okolicznościami, ewentualnie w sytuacji wskazującej na nienormalność rynku w określonej dziedzinie działalności gospodarczej, Rada Państwa po konsultacji z Narodową Radą Konsumpcji może za pomocą dekretów wprowadzać reglamentację cen, w celu przeciwdziałania tym tendencjom. Stosowanie interwencji cenowych z przyczyn koniunkturalnych nie może przekraczać sześciu miesięcy.

Do dziedzin działalności, w których mechanizm konkurencji natrafia na ograniczenia prawne lub regulacyjne należą np. ochrona zdrowia, wydawnictwa prasowe, rynek finansowy, transport komunalny itd.

Natomiast przykładem dziedzin, w których na przeszkodzie swobodnemu kształtowaniu się cen stają inne przyczyny strukturalne w postaci utrzymującego się

² Conférence de presse de M. Édouard Balladur Ministre d'Éat, Ministre de l'Économic, des Finances et de la Privatisation. Mercredi, 26 novembre 1986. Les Notes Bleues, supplement au N° 310, du 15 au 21 décembre 1986.

monopolu są: gaz, elektryczność, transport kolejowy, telefony, itd. Reglamentacja cenowa związana z przyczynami strukturalnymi jest kontynuowana w interesie konsumentów i użytkowników.

Jednym z konkretnych przykładów reglamentacji cen ze względu na działanie przyczyn strukturalnych (sytuacja monopolowa) są ceny w bufetach szkolnych oraz w tzw. półpensjonatach szkolnych działających w oświacie publicznej. Jest to przypadek o tyle interesujący, że w odróżnieniu od potocznych wyobrażeń o sytuacji monopolowej związanej z reguły z zasięgiem ogólnokrajowym, a co najmniej regionalnym, mamy tu do czynienia z bardzo wąskim obszarem działania wymienionych jednostek gospodarczych.

Rada Konkurencji, do której rząd zwrócił się jako do organu konsultacyjnego w tego rodzaju sprawach w dniu 8 lipca 1987 r. wydała następującą opinię: podczas roku szkolnego liczni rodzice są zmuszeni pozostawiać dzieci pod opieką personelu szkół, do których uczęszczają. W tych warunkach rodzice dzieci nie mają innego wyboru, jak korzystać z bufetów lub półpensjonatów działających w szkołach, w których się one uczą. Trzeba jeszcze dodać, że zakłady te otrzymują subwencje ze środków publicznych. W rzeczywistości działają one w sytuacji monopolu, konkurencja cenowa jest więc w nich ograniczona.³

Po uzyskaniu takiej opinii Rada Państwa wydała dekret, w którym w następujący sposób reglamentuje maksymalny wzrost cen posiłków podawanych uczniom przez te zakłady. Każdego roku ceny posiłków mogą się różnie zmieniać w granicach maksymalnej średniej stopy wzrostu cen, którą określa zarządzenie Ministra Gospodarki, Finansów i Prywatyzacji na podstawie ewolucji płac, cen produktów żywnościowych oraz energii.

Stopa wzrostu cen poszczególnych posiłków nie może przekraczać więcej niż dwukrotnie określonej na dany rok średniej stopy wzrostu cen. Na rok 1987 średnią stopę wzrostu cen posiłków wyznaczono na poziomie 2,5% w stosunku do cen określonych dekretem z grudnia 1986 r.

Wzrost cen poszczególnych posiłków wyższy od 5% może dotyczyć tylko tych posiłków, których ceny nie pokrywają więcej niż 50% ich kosztów, a więc wysoko subwencionowanych. O takich podwyżkach na wniosek prowadzących placówki żywienia dla uczniów w szkołach publicznych, decydują prefekci lub komisarze republiki.⁴

Na 1988 r. Minister Gospodarki, Finansów i Prywatyzacji zarządzeniem z dnia 30 listopada 1987 r. określił średni wzrost cen posiłków dla uczniów w szkołach publicznych również na poziomie 2,5%.⁵

Ceny posiłków dla uczniów w szkołach publicznych były podobnie reglamentowane przed wprowadzeniem *Ordonansu* o Liberalizacji Cen i Konkurencji. Wówczas jednak reglamentację tych cen uzasadniano ich charakterem socjalnym, a nie występowaniem sytuacji monopolowej ograniczającej konkurencję cenową.

³ Avis du Conseil de la concurrence en date 08.07.1987 relatif à la réglementation des tarifs des cantines scolaires et de la demi-pension pour les élèves de l'enseignement public visé par le décret n° 87-654 du 11.08.1987, Journal Officiel de la République Française n° 185, 12.08.1987.

⁴ Décret n° 87-654 du 11.08.1987 relatif aux prix des cantines scolaires et de la demi-pension pour les élèves de l'enseignement public, Journal Officiel ...n° 185, 12.08.1987.

⁵ Arrêté du 30.11.1987 relatif aux prix en 1988 des cantines scolaires et de demi-pension pour les élèves de l'enseignement public.

Innym tego rodzaju przykładem jest poddanie publicznej reglamentacji taryf za usługi taksówek. Rząd po uzyskaniu opinii Rady Konkurencji z dnia 17 marca 1987 r., dekretem z 6 kwietnia 1987 r. wprowadził ceny maksymalne na przewozy osób taksówkami.⁶

Poza maksymalną opłatą za 1 km przejazdu przewiduje on możliwość zwiększenia jej w określonych przypadkach, np. przy przewożeniu czterech osób dorosłych, zwierząt oraz dużych bagaży. Opłaty podwyższone dotyczą też kursów nocnych, poza obszarami miejskimi, po drogach zaśnieżonych i oblodzonych.

Dekret ustala pierwszą maksymalną stawkę za 1 km przejazdu taksówką w przedziale od 0,90 do 1,14 f. Na podstawie upoważnienia dekretu Minister Gospodarki każdego roku określa stopę wzrostu opłaty za standardowy średni kilometrowy kurs taksówką. W tej samej proporcji rosną opłaty maksymalne innych usług taksówkarzy. Ustalana przez Ministra stopa wzrostu taryfy taksówkowej jest funkcją zmian cen następujących elementów: paliwa, napraw i utrzymania samochodu, składek ubezpieczeniowych oraz samych samochodów.

Na podstawie postanowień dekretu oraz ustalenia przez Ministra Gospodarki pierwszej maksymalnej taryfy, a następnie przedziału corocznego jej wzrostu, prefekci, komisarze republiki wyznaczają corocznie maksymalne taryfy na swoim terenie.

Rada konkurencji powołując się na dekret z 1973 r. o eksploatacji taksówek i samochodów do wynajęcia, upoważniający prefektów i merów do reglamentowania cen, uwzględniając warunki lokalne organizacji i działalności usług taksówkowych, a zwłaszcza liczby taksówek, wstąpienia do zawodu, godzin pracy, sposobów postoju itp. stwierdza, że system prawny odnoszący się do tej działalności usługowej upoważnia władze publiczne do ograniczenia, ze względu na interes publiczny, wolnej konkurencji za pomocą cen. Rząd może także zobowiązać prefektów do reglamentowania taryf taksówkowych w stopniu niezbędnym dla zaspokojenia interesu publicznego.⁷

Przejsie do liberalizacji cen stwarza konsumentom nową sytuację. Ich zachowanie może istotnie wpłynąć na stan konkurencji. Zależy to w dużym stopniu od ich uświadomienia.

W związku z liberalizacją cen rząd postanowił wzmocnić pozycję nabywcy, w szczególności nabywcy ostatecznego - konsumenta, podejmując dwie grupy środków wpływających na działanie mechanizmu rynkowego.

Jedna grupa środków zmierza do poprawy przejrzystości rynku. W tym celu doskonali się metody prezentacji konsumentom oferowanych cen oraz warunków sprzedaży, tak, aby na podstawie prowadzonych bez trudności porównań mogli oni dokonywać najkorzystniejszych dla siebie zakupów. Jeżeli sprzedawcy mogą obecnie żądać takich cen, jakich sobie życzą, to konsumentom powinny one być prezentowane w sposób jasny, wyraźny i precyzyjny, umożliwiając łatwe porównywanie ofert. Dlatego mają być usuwane występujące mankamenty w realizacji zasady uwiadczenia cen, utrudniające ich porównywanie.

Druga grupa środków zmierza do zapobiegania oraz przeciwdziałania tendencjom monopolistycznym. Wzmacnia się nadzór nad porozumieniami przedsiębiorstw oraz uzgodnieniami dotyczącymi podwyżek cen. Przewiduje się powołanie na szczeblu departamentu instytucji skupiającej obok przedstawicieli organizacji branżowych

⁶ Décret n° 87-238 du 6 avril 1987 réglamentant les tarifs des courses de taxi. Bulletin Officiel de la Concurrence, de la Consommation et de la Repression des Fraudes 10, avril 1987.

⁷ Tamże, s. 103-104.

przedsiębiorstw - reprezentantów stowarzyszeń konsumentów, która ma się zajmować uzgodnieniami dotyczącymi funkcjonowania i ewolucji rynków lokalnych. Problemy konsumpcji w skali ogólnokrajowej powierza się organowi, na którego czele stoi osoba w randze ministra. Ma to podkreślać szczególną rolę konsumentów w nowych warunkach liberalizacji cen.

2. Publiczna kontrola rynku

a) Koncentracja ekonomiczna

Nowe ustawodawstwo wprowadza pewne modyfikacje do ochrony konkurencji. Minister odpowiedzialny za gospodarkę może na wniosek Rady Konkurencji poddać reglamentacji koncentrację lub projekt koncentracji ograniczającej konkurencję w następstwie tworzenia lub wzmocnienia pozycji dominującej.

Zmodyfikowano podstawy określania pozycji dominującej, których taka reglamentacja może dotyczyć. Za przedsiębiorstwa powiązane takim aktem koncentracji uważa się te, które osiągają więcej niż 25% sprzedaży, zakupów lub innych transakcji na rynku krajowym danych produktów lub usług, ewentualnie na istotnej części takiego rynku, bądź osiągają wartość obrotów, nie licząc podatków, siedmiu miliardów franków, przy czym nie więcej niż dwa z przedsiębiorstw uczestniczących w koncentracji osiąga co najmniej po dwa miliardy franków.

W stosunku do poprzedniej regulacji przyjętej dla określania pozycji dominującej nie tylko obniżono w pewnym zakresie próg lecz również przyjęto nową alternatywną podstawę kwalifikacji w postaci bezwzględnej kwoty obrotów. Uznanie określonej bezwzględnej wartości obrotu przedsiębiorstw dokonujących aktu koncentracji, jako kryterium pozycji dominującej, bez względu na ich udział w opanowaniu poszczególnych rynków, oznacza oparcie oceny na bezwzględnym, a nie na względnym potencjale ekonomicznym przedsiębiorstw. Ponadto, bezwzględne kryterium oceny pozycji dominującej jest łatwiejsze do identyfikacji.

Rada Konkurencji ocenia, czy projekt koncentracji lub koncentracja wystarczająco przyczynia się do postępu ekonomicznego kompensującego osłabienie przez nią konkurencji. Bierze ona pod uwagę konkurencyjność przedsiębiorstw w stosunku do konkurencji międzynarodowej.

Minister odpowiedzialny za gospodarkę oraz minister odpowiedniego resortu, w którym ma nastąpić koncentracja lub występuje koncentracja osłabiająca konkurencję, mogą w następstwie opinii Rady Konkurencji w drodze umotywowanego zarządzenia nakazać przedsiębiorstwom:

- odstąpienie od projektu koncentracji lub przywrócenie poprzedniej sytuacji prawnej, ewentualnie
- modyfikację lub uzupełnienie operacji bądź
- podjęcie wszystkich środków właściwych dla zabezpieczenia lub przywrócenia wystarczającej konkurencji.

Mogą oni również uzależnić realizację koncentracji od wyników obserwacji działania przepisów (zaleceń), które mają przyczyniać się do postępu ekonomicznego i socjalnego wystarczającego dla skompensowania uszczerbku konkurencji. Te nakaazy i zalecenia stanowią zastrzeżenia operacji koncentracyjnej (art. 42 *Ordonansu o Liberalizacji Cen i Konkurencji*).

W przypadku nadużywania pozycji dominującej lub zależności ekonomicznej, Rada Konkurencji może wystąpić do ministra odpowiedzialnego za gospodarkę z wnioskiem o wydanie wspólnie z ministrem odpowiedzialnym za dziedzinę, w której takie tendencje występują, umotywowanego zarządzenia nakazującego przedsię-

biorstwu lub przedsiębiorstwom w określonym terminie modyfikację, uzupełnienie lub rozwiązanie umów i wszystkich aktów realizujących koncentrację siły ekonomicznej umożliwiającą tego rodzaju nadużycia.

b) Praktyki antykonkurencyjne

Podobnie, jak do 1986 r. również obecnie zakazane są, zarówno jawne jak ukryte uzgodnienia, umowy, porozumienia, których przedmiotem jest, lub których efektem może być, ograniczenie lub deformowanie gry konkurencyjnej na rynku, w szczególności, jak to ujmuje nowy dekret, zmierzające do:

- ograniczania wejścia na rynek lub swobodnego działania konkurencyjnego przez inne przedsiębiorstwa;
- utrudniania procesu ustalania cen w drodze wolnej gry rynkowej faworyzującego sztuczny ich wzrost lub spadek;
- ograniczania lub kontrolowania produkcji, rynków zbytu, inwestycji lub postępu technicznego;
- podziału rynków zbytu lub źródeł zaopatrzenia.

W podobnych warunkach do zakazanych praktyk antykonkurencyjnych zalicza się, tak jak dotychczas, nadużywanie przez jedno przedsiębiorstwo lub grupę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na istotnej jego części.

Ponadto w nowej regulacji, jako zakazaną praktykę antykonkurencyjną traktuje się nadużywanie sytuacji zależności ekonomicznej, w jakiej znajduje się przedsiębiorstwo będące klientem lub dostawcą, które nie dysponuje innym rozwiązaniem równoważnym. Taka sytuacja zależności ekonomicznej występuje np. wówczas, gdy wobec producenta jako sprzedawcy występuje zorganizowana sieć handlowa, a jako nabywca musi on zaopatrywać się u jednego dostawcy w niezbędne dla jego produkcji surowce lub materiały. Kupiec może być uzależniony od producenta, wytwarzającego wyroby odgrywające wielką rolę u jego klientów, jeżeli musi on je posiadać, ze względu na specjalizację w danej dziedzinie.

Tego rodzaju nadużycie sytuacji zależności ekonomicznej polega w szczególności na: odmowie sprzedaży, sprzedaży wiązanej, dyskryminacyjnych warunkach sprzedaży, zerwania stosunków handlowych tylko dlatego, że partner nie podporządkował się niesprawiedliwym warunkom handlowym itp.

Podobnie, jak poprzednio, takie praktyki antykonkurencyjne nie są traktowane jako zakazane, jeżeli są one rezultatem przepisów prawnych lub reglamentacyjnych, ewentualnie ich autorzy mogą je usprawiedliwić postępowaniem ekonomicznym, jaki one zapewniają oraz różnym udziałem użytkowników w korzyściach stąd wynikających. Praktyki te nie powinny ograniczać konkurencji w większym stopniu niż to jest niezbędne dla osiągnięcia celów postępu.

Pewne rodzaje porozumień, zwłaszcza takie, które mają na celu doskonalenie zarządzania przedsiębiorstw średnich lub małych mogą być dekretem po uzyskaniu aprobowanej opinii Rady Konkurencji, uznane za dopuszczalne.

Za uprawianie praktyk antykonkurencyjnych Rada Konkurencji może stosować następujące sankcje:

- nakaz zaprzestania przez zainteresowanych w określonym okresie praktyk antykonkurencyjnych lub narzucenie specjalnych warunków;
- nałożenie kary pieniężnej bezpośrednio lub w przypadku nie wykonania nakazów. Maksymalna wysokość kary pieniężnej dla jednego przedsiębiorstwa nie może przekraczać 5% od wartości obrotów, nie licząc podatków płaconych we Francji, z ostatniego bilansu. Jeżeli wykroczenie popełniło więcej niż jedno przedsiębiorstwo maksymalna kara pieniężna nie może przekroczyć 10 milionów franków;

- nakaz publikacji decyzji w czasopiśmie lub wywieszenia afiszów we wskazanych miejscach na koszt tych, którzy dopuścili się wykroczenia.

Do 1986 r. poza sankcjami administracyjnymi porozumienia monopolowe oraz nadużywanie pozycji dominującej na rynku były przedmiotem postępowania karnego. Obecnie, nie podlegają one sankcjom karnym, jeżeli nie mają one wyraźnego, oszukańczego charakteru.

Ponadto, osoba ponosząca odpowiedzialność za działania przedsiębiorstwa mogła być pociągana do odpowiedzialności karnej wówczas, gdy jej przedsiębiorstwo wchodziło do porozumienia. Obecnie, może ona być pociągana do odpowiedzialności karnej, jeżeli miała osobisty i dominujący udział w organizacji porozumienia.

c) Praktyki niełojalności handlowej

W stosunkach handlowych występują różnego rodzaju przypadki niełojalności. Niektóre, ze względu na ich wagę oraz częstotliwość występowania ujęte są w *Ordonansie* o Liberalizacji Cen i Konkurencji. Precyzuje on następujące rodzaje praktyk niełojalności handlowej oraz określa sankcje za ich uprawianie: uchybienia dotyczące fakturowania operacji handlowych między przedsiębiorstwami, odsprzedaż ze stratą, narzucanie cen minimalnych, naruszenie obowiązku informowania o cenach i warunkach sprzedaży, odmowa sprzedaży, praktyki dyskryminacyjne oraz parakomercjalizm (w postaci np. nielegalnego handlu).

1. *Ordonans* o Liberalizacji Cen i Konkurencji wprowadza różne zmiany, istotne i mniej istotne, również w zakresie przeciwdziałania praktykom niełojalności handlowej.

Podobnie, jak dotychczas sprzedaż oraz świadczenie usług między podmiotami prowadzącymi zawodowo działalność gospodarczą musi być dokumentowana fakturami wystawianymi w określonej formie. Sprzedawcy i nabywcy nie przestrzegający przepisów o fakturowaniu narażają się obecnie na karę w granicach od 5000 franków do 100.000 franków.

2. Kupiec odsprzedający towar ze stratą, to jest po cenie niższej od efektywnej ceny zakupu popełnia wykroczenie, narażając się na karę w wysokości od 5000 f. do 100.000 f. Przez efektywną cenę zakupu rozumie się cenę, którą sprzedawca rzeczywiście za dany towar zapłacił, uwzględniając zarówno rabaty i inne obniżki, jak i podatki od obrotu oraz ewentualne koszty transportu.

Od tej zasady przewiduje się szereg wyjątków, np. nie dotyczy to artykułów łatwo psujących się, sezonowych, sprzedawanych w końcu sezonu lub po sezonie, artykułów niemodnych, technicznie przestarzałych itp.

3. Podobną karą zagrożone są osoby narzucające bezpośrednio lub pośrednio minimalny charakter cenie odsprzedaży towaru lub usługi, ewentualnie marży handlowej. Chodzi tu więc nie tylko o wyraźne narzucanie cen odsprzedaży lecz również o praktyki, które przynoszą taki sam rezultat. Do tego rodzaju praktyk należy np. dostarczanie przez dostawców materiałów informacyjnych i promocyjnych w postaci afiszów, etykiet itp., które zawierają cenę sprzedaży detalicznej.

Inny tego rodzaju przypadek ma miejsce wtedy, gdy dostawca podnosi swoje ceny w sposób dyskryminacyjny, aby przeszkodzić odsprzedawcy w ustalaniu cen niższych od pewnego poziomu minimalnego.

Natomiast nie jest zakazane zalecanie cen przez dostawców, jeżeli wyraźnie podkreśla się tylko informacyjny ich charakter, i na rynku można stwierdzić, że nie ma ono wartości zobowiązującej.

4. Producenci, hurtownicy lub importerzy mają obowiązek informowania o cenach oraz warunkach sprzedaży wszystkich odsprzedawców, którzy się do nich z

takimi życzeniami zwracają. Przekazywanie tych informacji, które powinny zawierać również rabaty ilościowe, obniżki uzależnione od płatności, warunki dostawy itd. może być dokonywane za pomocą wszystkich środków wykorzystywanych w danym zawodzie.

Naruszenie tego obowiązku grozi karą pieniężną w granicach od 2500 f. do 5000 f.

5. Istotnych zmian dokonano w zakresie systemu sankcji. Nastąpiła depenalizacja odmowy sprzedaży, uprawiania praktyk dyskryminacyjnych, związanej sprzedaży lub związanego świadczenia usług. Nie oznacza to jednak, że obecnie tego rodzaju zachowanie zawsze jest dopuszczalne, i że nie powoduje żadnej odpowiedzialności.

Jeżeli dyskryminacyjne praktyki lub odmowa sprzedaży łączą się z praktykami antykonkurencyjnymi w postaci: porozumień, nadużywania pozycji dominującej lub sytuacji zależności, wówczas podlegają one sankcjom przewidzianym dla działań antykonkurencyjnych.

W przypadku, gdy nie łączą się one z praktykami antykonkurencyjnymi, poszkodowani z tego tytułu mogą na drodze postępowania cywilnego lub w Trybunale Handlowym domagać się odszkodowania. Producenci, kupcy lub rzemieślnicy odpowiadają i są zobowiązani do naprawienia szkody za:

- uprawianie w stosunku do partnera ekonomicznego praktyk dyskryminacyjnych w zakresie cen, okresów płatności, warunków sprzedaży lub sposobów sprzedaży bądź zakupu niezawinionych przez niego; przy czym praktyki te stwarzają partnerowi realne niekorzyści lub sytuację przewagi w konkurencji;

- odmowę sprzedaży towaru lub świadczenia usługi w sytuacji, gdy zamówienie nie ma charakteru nienormalnego, gdy nie można partnerowi zarzucić postępowania w złej wierze oraz gdy nie wynika to ani z realizacji przepisów prawnych lub reglamentacji, ani z dążeń do zapewnienia postępu ekonomicznego;

- prowadzenie związanej sprzedaży towarów lub związanego świadczenia usług, bądź narzucanie zakupu towarów lub świadczenia usług w określonych ilościach.

O odszkodowanie, do sądu cywilnego lub Trybunału Handlowego wystąpić mogą, poza ofiarami tego rodzaju praktyk, prokurator, minister odpowiedzialny za gospodarkę, Prezydent Rady Konkurencji, gdy przy okazji rozpatrywania spraw podlegających jego kompetencji, stwierdzi taki przypadek.

Do 1986 r. praktyki dyskryminacyjne oraz odmowa sprzedaży traktowane były generalnie jako przestępstwa. Obecnie są one wykroczeniami, jeżeli dotyczą konsumentów. Ponadto w nowym ustawodawstwie odpowiedzialność za ich uprawianie jest zróżnicowana odpowiednio do ich wagi. Postępowanie cywilne uznane zostało jako podstawowa droga dochodzenia odszkodowania przez poszkodowanych przedsiębiorców. Rzadziej traktuje się je jako wykroczenia, i wyjątkowo, tylko przy najcięższych przypadkach, stosuje się kary pieniężne. Ponadto, może być jeszcze zastosowana kara uzupełniająca w postaci publikacji decyzji organu uprawnionego do rozpatrywania tego rodzaju spraw.

6. W warunkach nowego ustawodawstwa o konkurencji zaostrza się represje w stosunku do praktyk parakomercjalizmu. Polegają one na wykonywaniu działalności handlowej w sposób nielojalny, unikający zobowiązań, którym kupcy normalnie podlegają. Zakazuje się publicznego prowadzenia sprzedaży i świadczenia usług bez uprawnień.

Nielegalne jest też prowadzenie sprzedaży i świadczenie usług przez organizacje korzystające z przywilejów społecznych lub finansowych, jeżeli taka działalność nie jest przewidziana w statucie. Nie przestrzeganie tego zakazu zagrożone jest karą pieniężną w granicach od 2500 f. do 5000 f.

3. Ochrona konsumentów

Radykalnym zmianom w sferze liberalizacji cen towarzyszą istotne modyfikacje ważnych instytucji mechanizmu rynkowego. Liberalizacja cen oraz modyfikacja systemu publicznej kontroli mechanizmu rynkowego stwarzają nowe warunki działania podmiotom uczestniczącym w procesach rynkowych. W dużym stopniu ulegają zmianie reguły gry na rynku. Nowy model gospodarki rynkowej rodzi nowe wyzwania uczestnikom mechanizmu rynkowego. Istotnie modyfikuje się ich pozycja. Aby mogły one efektywnie działać, muszą być odpowiednio do tego przygotowane, w szczególności dotyczy to ostatecznych nabywców - konsumentów, którzy nie korzystając z różnego rodzaju płatnych specjalistów, doradców itp., zdani są na ogół na siebie, na własne w tym zakresie umiejętności, pomysłowość i możliwości.

Nowe ustawodawstwo liberalizując ceny, jednocześnie zmierzało do wzmocnienia konkurencji na rynku. Intensyfikacja konkurencji między producentami i sprzedawcami ma przeciwdziałać nadużywaniu wykorzystywania liberalizacji cen przez sprzedawców do ich podnoszenia. Ważną rolę we wzmacnianiu konkurencji na rynku wśród odsprzedawców mają do odegrania konsumenci. W tym celu wraz z liberalizacją cen podejmuje się różne środki, które mają służyć poprawie pozycji konsumentów.

Na konferencji prasowej Minister Gospodarki Édouard Balladur przedstawiając główne założenia nowych reguł gry ekonomicznej, wprowadzonych *Ordanansem* o Liberalizacji Cen i Konkurencji wskazał m.in. na dwa kierunki pomocy rządowej konsumentom. Jeden dotyczy ścisłego zabezpieczania przejrzystości rynku, w szczególności zaś cen i warunków sprzedaży. Sprzedawcy, mając swobodę ustalania cen, powinni z niej korzystać w sposób jasny, nie budzący wątpliwości i nie wywołujący nieporozumień.

Dyrekcja Konkurencji, Konsumpcji i Zwalczania Oszustw ma korzystać ze wszelkich dostępnych środków dla udoskonalenia tej przejrzystości, a nowe ustawodawstwo, zdaniem Ministra, pozwoli usunąć występujące mankamenty zasad uwiadczenia cen.

Drugi kierunek wspomagania konsumentów przez rząd polega na wzmocnieniu nadzoru nad porozumieniami oraz uzgadnianymi podwyżkami cen.

Ponadto Minister zapowiedział powołanie na szczeblu departamentalnym organizacji konsumentów, które mają czuwać nad funkcjonowaniem i ewolucją rynków lokalnych, i w razie potrzeby interweniować. Rolę konsumentów w nowych warunkach liberalizacji cen ma podkreślać utworzenie na szczeblu centralnym urzędu odpowiedzialnego za problemy konsumpcji.

Zamierza się zwiększyć znaczenie Narodowej Rady Konsumpcji przez lepsze współdziałanie z nią w procesie przygotowywania nowych rozwiązań. Konsultacja Narodowej Rady Konsumpcji ma charakter obowiązkowy przy podejmowaniu przez rząd nadzwyczajnych środków interwencyjnych w zakresie kontroli cen z przyczyn koniunkturalnych oraz w procesie tworzenia podstaw prawnych, z których wynikają obowiązki w dziedzinie informacji konsumentów.

Środki ochrony konsumentów przewidziane w nowym dekrete mają podobny charakter, chociaż nastąpiły w nich pewne modyfikacje. Najważniejszymi środkami są: obowiązkowe informacje o cenach i warunkach sprzedaży, zakaz sprzedaży towarów oraz świadczenia usług, połączonych z premiami, zakaz wiązanych sprzedaży towarów oraz świadczenia usług, odmowa sprzedaży lub świadczenia usług.

a) Sprzedawca i świadczący usługi ma obowiązek zapewnienia konsumentom określonych informacji o oferowanych towarach i usługach. Sposób realizacji tego obowiązku zależy od charakteru wyrobu lub usługi, a precyzują go zarządzenia Ministra Gospodarki, które obecnie wymagają opinii Narodowej Rady Konsumpcji. W odróżnieniu od poprzednich, nowe przepisy wyraźnie stanowią, że w przypadku, gdy sprzedawca ogranicza swoją odpowiedzialność w stosunku konsumenta, ze względu na szczególne warunki sprzedaży (dotyczące np. terminu dostawy) powinien o nich informować nabywców. Uchybienia wobec obowiązku informowania konsumentów podlegają obecnie karze od 2500 f. do 5000 f.

b) Zakaz sprzedaży towarów i świadczenia usług z premią w nowych przepisach jest w pewnym stopniu zmodyfikowany. Nie obejmuje upominków, z którymi nie wiąże się obowiązek zakupu, a także drobnych przedmiotów dawanych przy okazji dokonywania zakupów, jednakże przy spełnieniu następujących dwóch warunków: widocznego i trwałego ich oznakowania oraz nie przekroczenia maksymalnej wartości premiowego przedmiotu, zależnej od wartości nabywanego towaru lub usługi. Wartość upominku nie może jednak przekroczyć 350 f., podczas gdy poprzednio tylko 10 f., niezależnie od wartości transakcji.

Nie są traktowane jako premie m.in.: próbki przeznaczone do demonstrowania jakości wyrobu (zaopatrzone uwagą: "Próbka gratisowa, nie może być przedmiotem sprzedaży", dobra lub usługi niezbędne do użytkowania przedmiotu transakcji, usługi świadczone po sprzedaży, ułatwienia parkowania oferowane klientom itp.;

c) Dotychczas zakaz sprzedaży narzuconych ilości danego produktu lub zestawu różnych produktów miał charakter generalny. Obecnie odnosi się tylko do konsumentów. Sprzedaż w zestawach takich samych lub różnych wyrobów nie jest zakazana, jeżeli klienci mogą nabywać takie same wyroby pojedynczo lub, jeżeli zestawy takie mogą być rozpakowane a produkty w ich skład wchodzące sprzedawane pojedynczo, bez podnoszenia ceny. Zakazana jest również sprzedaż lub świadczenie usługi warunkowane nabyciem innego towaru lub usługi, np. odmowa obsługi konsumenta w restauracji, który nie zamawia napoju. Ignorowanie tego zakazu grozi karą w wysokości od 2500 f. do 5000 f.

d) Podobnie, zakaz odmowy sprzedaży miał poprzednio charakter generalny i odnosił się zarówno do transakcji, w których nabywcą był konsument, jak i do nabywcy zawodowego. Obecnie, utrzymano zakaz odmowy sprzedaży tylko w stosunku do konsumentów i naruszenie go zagrożone jest karą od 2500 f. do 5000 f. Wprawdzie odmowa sprzedaży przedsiębiorstwu nie jest karalna ale może ono dochodzić odszkodowania w procesie cywilnym;

e) Na początku 1987 r. powstaje Sekretariat Stanu do Spraw Konsumpcji i Konkurencji podkreślający rolę konsumentów i promocji konkurencji, od której zależy pozycja konsumentów. W zakresie konsumpcji uznano za priorytetowe następujące trzy zadania:

- 1) poprawę przejrzystości rynku, zapewniającą lepszą informację konsumentom oraz pełną lojalność transakcji handlowych;
- 2) gwarantowanie ochrony konsumentów oraz doskonalenie jakości produktów;
- 3) promowanie dialogu i uzgodnień między konsumentami a przedsiębiorstwami.

Ad. 1. Konsument może odgrywać aktywną rolę na rynku tylko wtedy, gdy jest dobrze poinformowany nie tylko o cenach i warunkach sprzedaży, lecz również o cechach charakterystycznych oferowanych towarów i usług. W tej dziedzinie wzmacnia się i rozszerza różnego rodzaju sposoby uwidaczniania cen, ogłasza się systema-

tycznie przez radio, telewizję i prasę informacje dotyczące cen, prowadzi się np. bank danych dotyczących miejsc, warunków i cen spędzenia urlopu itd.

Nowe reguły uwidaczniania cen wprowadzone zarządzeniem z grudnia 1987 r. wprowadzają m.in. następujące udoskonalenia:

- bardziej precyzyjnie formułują reguły dotyczące informowania o cenach towarów oferowanych do sprzedaży;
- zapewniają konsumentowi informację, jeżeli cena sprzedaży nie obejmuje elementu niezbędnego do użytkowania produktu;
- zapewniają konsumentowi informację o cenie w przypadku podpisania zobowiązania poza miejscami sprzedaży. Przedsiębiorstwa "handlu na dystans" mają odłąd obowiązek wyraźnego informowania o pełnej cenie przed zaproszeniem klienta do podpisania kontraktu sprzedaży lub świadczenia usługi.

Dążenie do przejrzystości rynku obejmuje też zwalczanie praktyk nielojalności handlowej, w szczególności zaś publikowania informacji wprowadzających konsumentów w błąd, prowadzenia sprzedaży parakomercyjnej, utrudniającej wolną grę lojalnej konkurencji oraz obsługi konsumentów, naruszającej zasady higieny oraz jakości produktów i usług, rzadko respektującej zasady ochrony konsumentów.

Ad. 2. W zakresie fizycznej ochrony konsumentów obejmującej jakość produktów i usług oraz bezpieczeństwo konsumenta prowadzony jest stały nadzór nad jakością mikrobiologiczną i higieniczną żywności oraz nad bezpieczeństwem związanym z użytkowaniem produktów przemysłowych.

Państwo zapewnia konsumentom również środki do obrony interesów ekonomicznych. W nowych warunkach następuje ich wzmocnienie m.in. przez rozszerzenie uprawnień stowarzyszeń konsumentów do występowania w postępowaniu cywilnym w obronie wspólnego interesu konsumentów.

Ad. 3. Dla ułatwienia dialogu między sprzedawcami a konsumentami zwiększa się rolę Narodowej Rady Konsumpcji - organizacji parytetowej, reprezentującej stowarzyszenia konsumentów oraz główne branże przedsiębiorców. Opiniuje ona projekty reglamentacji dotyczące interesów konsumentów. Na szczeblu departamentalnym działają Komitety Konsumpcji reprezentujące również nie tylko konsumentów lecz również przedsiębiorców. Zajmują się one np. jakością i bezpieczeństwem związanym z użytkowaniem produktów i usług, informacjami o cenach, funkcjonowaniem lokalnych rynków itd.

4. Obrona przedsiębiorców

Przedsiębiorstwo poszkodowane praktykami antykonkurencyjnymi oraz nielojalności handlowej może dochodzić swoich praw w różny sposób. Może zwrócić się o radę i pomoc do Departamentalnej Dyrekcji Konkurencji, Konsumpcji i Zwalczania Oszustw, która po sprawdzeniu skargi, w razie konieczności, może podjąć śledztwo. Przedsiębiorstwo poszkodowane ma następujące drogi postępowania:

- Kieruje skargę do Rady Konkurencji, żądając w razie potrzeby podjęcia środków zabezpieczających. Rada Konkurencji uznając zasadność skargi, wymierza odpowiednią karę przedsiębiorstwom uprawiającym praktyki antykonkurencyjne. W przypadku szczególnie ciężkich wykroczeń Rada może przekazać do postępowania karnego sprawę osób fizycznych, które świadomie brały osobisty udział w postępowaniu oszukańczym. Rada Konkurencji podejmuje działania w interesie publicznym. Za poniesione straty w wyniku praktyk antykonkurencyjnych poszkodowane przedsiębiorstwo może dochodzić odszkodowania na drodze sądowej w postępowaniu cywilnym a także przy postępowaniu karnym.

- Kieruje sprawę o odszkodowanie bezpośrednio do sądu cywilnego, który ocenia daną praktykę z punktu widzenia prawa konkurencji, ocenia jej charakter, skutki. Na tej podstawie, jeżeli skarga jest zasadna, zasądza on odszkodowanie. W razie potrzeby może on zastosować środki zabezpieczające w postaci rygoru natychmiastowej wykonalności orzeczenia.

- Kieruje sprawę do sądu karnego, jeżeli w związku z praktykami antykonkurencyjnymi można przypisać jednej osobie bądź wielu osobom intencje oszukańcze. Jeżeli w procesie zostaną one potwierdzone, sędzia wydaje wyrok skazujący sprawców powyższych praktyk, a poszkodowanemu przedsiębiorstwu, jeżeli wniosło ono również sprawę cywilną przyznaje odpowiednie odszkodowanie.

W ostatnich dwóch drogach postępowania protokoły oraz raporty sporządzane przez władze administracyjne, kroczące obydwoma tymi drogami postępowania, mogą być wykorzystywane w postępowaniu sądowym. Sąd może zwrócić się do Rady Konkurencji o opinię kwalifikującą zaskarżone praktyki antykonkurencyjne.

Formalnie, przedsiębiorstwa będące ofiarami praktyk antykonkurencyjnych mogą dochodzić w procesie cywilnym odszkodowania z tego tytułu. W rzeczywistości, jest to i skomplikowane (ponieważ nie dysponują one raportem ze śledztwa organów administracyjnych, które nie jest obecnie wymagane) i ryzykowne, ponieważ dochodzenie przez nie swoich roszczeń może spotkać się z retorsją ze strony przedsiębiorstw uprawiających praktyki antykonkurencyjne.⁸

5. Rada Konkurencji

a) Dotychczas działająca Komisja Konkurencji była organem doradczym Ministra Gospodarki i Finansów. Składała się z 14 członków mianowanych na cztery lata.

Ordonans o Liberalizacji Cen i Konkurencji z 1986 r. stwarza podstawy powołania w miejsce doradczej dla ministra Komisji Konkurencji - niezależnej i stanowiącej Rady Konkurencji. Do Rady Konkurencji wchodzi 16 członków z trzech grup środowisk: sędowniczo-administracyjnego, społeczno-naukowego oraz gospodarczego.

Pierwszą grupę reprezentuje siedmiu członków powoływanych spośród wyższych funkcjonariuszy sądownictwa.

Druga grupa, składająca się z czterech członków, wybierana jest ze względu na ich kompetencje w sprawach ogólnoeconomicznych lub konkurencji i konsumpcji. Listę takich kompetentnych osób w liczbie dwukrotnie wyższej, tj. ośmiu osób ustala pierwsza grupa środowiskowa. Pięciu członków trzeciej grupy reprezentuje różne sfery życia gospodarczego: producentów, handlowców, rzemieślników, wolne zawody itd.

Członkowie Rady Konkurencji, jej Prezydent oraz dwaj wiceprezydenci mianowani są na okres 6 lat dekretem premiera na wniosek Ministra Gospodarki i Finansów.

Każdy z członków Rady Konkurencji może być z urzędu zdymisjonowany, jeżeli bez uzasadnionego powodu nie brał udziału w trzech posiedzeniach Rady, podobnie, jak to miało miejsce w Komisji Konkurencji. Obecnie może on być zdymisjonowany jeszcze w dwóch innych przypadkach, a mianowicie jeżeli:

- nie poinformuje Prezydenta Rady Konkurencji o swoich interesach i funkcjach w działalności gospodarczej lub

⁸ Zob. Les Notes Bleues. Supplément an N^o du 15 au 21 décembre 1986, s. 35.

- bierze udział w rozstrzygnięciu sprawy, w której jest sam zainteresowany lub zainteresowana jest strona, którą on reprezentuje.

b) Dotychczasowa Komisja Konkurencji nie miała prawa decydowania w sprawach dotyczących praktyk antykonkurencyjnych. Wyrażała ona w tym zakresie tylko opinię, decyzje zaś podejmował Minister Gospodarki i Finansów. Obecnie, podejmowanie decyzji w tych sprawach przysługuje Radzie Konkurencji.

Poprzednio, rozpoczęcie postępowania w sprawach praktyk antykonkurencyjnych następowało z inicjatywy Ministra Gospodarki i Finansów, obecnie zaś z inicjatywy Prezydenta Rady Konkurencji. Poprzednio Minister Finansów i Gospodarki nie był zobowiązany informować Komisji o prowadzonych dochodzeniach. Obecnie, Prezydent Rady Konkurencji jest niezwłocznie informowany o przebiegu i wynikach ważnych dochodzeń.

Poprzednio, przedsiębiorstwo nie miało możliwości uczestniczenia w posiedzeniach Komisji, obecnie może uczestniczyć w posiedzeniach Rady Konkurencji.

Poza rozstrzygnięciem w sprawach spornych w zakresie praktyk antykonkurencyjnych, Rada Konkurencji spełnia różnorodne funkcje konsultacyjne. W zakresie niektórych przepisów reglamentacyjnych opinia Rady Konkurencji jest obowiązkowa, np. w sprawie reglamentacji cen w warunkach działania strukturalnych przyczyn ograniczających konkurencję cenową.

Z tej konsultacji w sprawach dotyczących problemów konkurencji korzystać mogą komisje parlamentarne przygotowujące projekty ustaw gospodarczych oraz z innych powodów zainteresowane kompetentnymi wyjaśnieniami tego rodzaju kwestii. Na życzenie rządu wydaje ona opinie we wszystkich sprawach dotyczących konkurencji.

O wydanie takich opinii mogą się do niej zwracać również władze lokalne, organizacje pracodawców, pracobiorców oraz konsumentów, izby rolnicze i rzemieślnicze, przemysłowe i handlowe w zakresie, w jakim odnoszą się one do interesów przez nie reprezentowanych.

Rząd ma obowiązek występowania do Rady Konkurencji o wydanie opinii o projektowanych przepisach reglamentacyjnych, stwarzających nowy system mający bezpośredni wpływ na:

- 1) poddanie ilościowym ograniczeniom działalności zawodowej lub wejścia na rynek;
- 2) ustalenie praw wyjątkowych w pewnych strefach;
- 3) narzucenie jednolitych praktyk w sprawach cen lub warunków sprzedaży.

c) Poza liberalizacją cen wprowadzono istotne modyfikacje w systemie publicznego nadzoru nad funkcjonowaniem mechanizmu rynkowego, a w szczególności w zakresie zwalczania praktyk deformujących jego działanie. Zmiany te zmierzają głównie w kierunku zmniejszenia surowości procedury związanej ze zwalczaniem praktyk antykonkurencyjnych, restrykcyjnych i ograniczających przejrzystość rynku oraz złagodzenia sankcji za tego rodzaju wykroczenia.

Do 1986 r. ujawnianie, rozpatrywanie i rozstrzyganie w przypadkach praktyk antykonkurencyjnych i innych wykroczeń przeciwko ustawodawstwu ekonomicznemu następowało w postępowaniu administracyjnym. Raport stwierdzający wykroczenie oparty był na dochodzeniu administracyjnym.

Strony zainteresowane nie miały dostępu do pełnej dokumentacji sprawy, lecz tylko do raportu, nie uczestniczyły one też w posiedzeniach Komisji Konkurencji.

Obecnie tego rodzaju naruszenia prawa rozpatrywane są w postępowaniu spornym przed Radą Konkurencji, która jest uprawniona do rozstrzygnięcia tych

spraw. Do skargi strony ustosunkowują się przygotowując uwagi, dotyczące zarzutów, które dołącza się do niej. Strony mają dostęp do pełnej dokumentacji sprawy, mogą uczestniczyć w posiedzeniach Rady, która na żądanie powinna je wysłuchać.

Poprzednio pracownicy administracji przeprowadzający dochodzenie mieli szerokie uprawnienia. Mogli uciekać się do środków, które uznali za stosowne, w tym przeprowadzać rewizję i dokonywać zajęcia dokumentów. Interwencję sędziego przewidywano tylko w przypadku wizyty kontrolnej w pomieszczeniach przeznaczonych wyłącznie na cele mieszkalne.

Obecnie, użycie ostrych środków dochodzeniowych, takich, jak rewizja i zajęcie dokumentów wymaga zezwolenia odpowiedniego sądu, który bada zasadność ich zastosowania. Sędzia może towarzyszyć rewizji i w każdym momencie może ją przerwać. Nowe reguły procedury precyzyjnie określają warunki przebiegu rewizji.

Wniosek o rozpoznanie sprawy o uprawianie praktyk antykonkurencyjnych lub o inne naruszenia ustawodawstwa gospodarczego przez Radę Konkurencji może wnieść minister odpowiedzialny za gospodarkę, komisje parlamentarne, władze terenowe, organizacje reprezentujące pracodawców oraz pracowników, organizacje konsumentów, izby rolne, handlowe i rzemieślnicze. Rada Konkurencji może podjąć rozpatrywanie takich spraw również z własnej inicjatywy.

Rada Konkurencji rozstrzygać może w różnym składzie: plenarnym, w sekcjach lub w Stałej Komisji. Stała Komisja Rady składa się z prezydenta i dwóch wiceprezydentów. W posiedzeniach sekcji Rady uczestniczyć musi co najmniej trzech członków, a w plenarnych posiedzeniach ośmiu.

Procedura działania Rady Konkurencji przewiduje dwa rodzaje postępowania: normalne i uproszczone. Po wpłynięciu wniosku, Rada Konkurencji wypowiada się na temat dopuszczalności wszczęcia postępowania. Jeżeli uznaje niedopuszczalność żądania, informuje o swojej decyzji strony, które mają prawo odwołania się od powyższej decyzji.

Jeżeli zaś uznaje dopuszczalność żądania wszczęcia postępowania wyznacza - sprawozdawcę, który po zapoznaniu się ze sprawą podtrzymuje skargę lub jej nie podtrzymuje. W tym ostatnim przypadku o stanowisku sprawozdawcy informowane są strony, które w ciągu dwóch miesięcy mogą sformułować swoje uwagi.

Na ich podstawie Rada Konkurencji podejmuje decyzję o umorzeniu postępowania, od której stronom przysługuje odwołanie lub o nie umarzaniu postępowania, czyli o podtrzymaniu skargi.

Jeżeli sprawozdawca lub - w drodze odwołania - Rada Konkurencji podtrzymuje skargę, informuje o niej strony a Prezydent Rady dokonuje wyboru rodzaju dalszej procedury.

Na uproszczonej procedurę strony muszą wyrazić zgodę. Brak takiej zgody pociąga za sobą konieczność stosowania normalnej procedury. W procedurze uproszczonej strony po uzyskaniu informacji o skardze mogą w okresie dwóch miesięcy zapoznawać się z jej dokumentacją oraz formułować do niej własne uwagi. Następnie Stała Komisja Rady podejmuje decyzję, od której strony mogą się odwołać.

W ramach normalnej procedury, po uzyskaniu informacji o skardze, strony w okresie dwóch miesięcy mogą zapoznać się z jej dokumentacją i ustosunkować się do niej. Następnie, przesyła się stronom raport, na który każda z nich przygotowuje swoją odpowiedź. Z kolei dochodzi do wzajemnego poznania odpowiedzi przez strony, a następnie odbywa się posiedzenie Rady Konkurencji, która podejmuje decyzję.

Również, od tej decyzji przysługuje stronom odwołanie. Poza zainteresowanymi stronami od decyzji Rady Konkurencji odwołanie może wnieść również minister odpowiedzialny za sprawy gospodarcze lub komisarz rządowy.

Instancją odwoławczą wobec decyzji Rady Konkurencji jest izba specjalna utworzona przy Paryskim Sądzie Apelacyjnym. W odwołaniu można domagać się anulowania decyzji Rady Konkurencji lub jej modyfikacji.⁹

6. Administracyjna kontrola przestrzegania postanowień *Ordonansu* o Liberalizacji Cen i Konkurencji dotyczących przejrzystości rynku i praktyk restrykcyjnych w 1987 r. (ujęcie statystyczne):

⁹ Zob. Loi n° 87-499 du 6 juillet 1987 transférant le contentieux des décisions du Conseil de la concurrence a la juridiction judiciaire. Les Notes Bleues du 18 au 24 janvier 1988.

Nazwa wykroczeń i innych naruszeń przepisów	Liczba kontroli	Liczba protokółów	Liczba ostrzeżeń	
Wykroczenia dotyczące: Uwidocznienia cen (art.28)	163261	1475	15918	
Przekazywania uwag konsumentom (art.28)	35053	213	2234	
Informacji wprowadzających w błąd (art.28)	8625	334	2033	
Sprzedazy z premią konsumentom (art.29)	760	54	137	
Odmowy sprzedaży konsumentom (art. 30)	156	8	28	
Sprzedazy wiązanej (art.30)	142	8	40	
Reguł fakturowania (art. 31)	4077	193	440	
Odsprzedaży ze stratą (art. 32)	889	98	74	
Nieudostępniania cenników (art. 33)	284	0	6	
Narzucania cen (art. 34)	520	3	5	
Okresu płatności (art. 35)	488	7	26	
Parakomercjalizmu (art. 37)	1972	89	158	
Łącznie	216228	3032	21579	
Postępowania zagrożone odpowiedzialnością cywilną				
Odnowa sprzedaży między przedsiębiorcami (art. 36)	473	2	15	4
Sprzedaz uwarunkowana (wiązana)-(art.36)	157	1	2	0
Praktyki dyskryminacyjne (art.36)	352	1	12	5
Łącznie	982	4	29	9
Razem	217209	3036	21608	9

Liczba spraw Pociągających za sobą partycypację administracji w postępowaniu cywilnym